

RAPORT O STANIE KULTURY W OBSZARZE SZKOLNICTWA ARTYSTYCZNEGO

Obecnie w Polsce działa 355 publicznych szkół artystycznych oraz 279 niepublicznych szkół artystycznych. Szkoły publiczne prowadzone są przez:

1. ministra kultury i dziedzictwa narodowego. Takich szkół jest obecnie 260, pracuje w nich 10 527 nauczycieli i kształci 57 130 uczniów.
2. jednostki samorządu terytorialnego. Takich szkół jest obecnie 94, pracuje w nich 2640 nauczycieli i kształci się 15 524 uczniów.

Oprócz placówek wymienionych powyżej jedną szkołę prowadzi osoba prawna, inna niż jednostka samorządu terytorialnego i ministerstwo (dane na rok szkolny 2006–2007).

Pierwsze niepubliczne szkoły artystyczne stopnia podstawowego i średniego pojawiły się w Polsce w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych. Bardzo często wypełniały one istniejącą lukę, gdy w danym mieście lub okolicy nie było państwowej szkoły artystycznej. Dzisiaj wśród 279 niepublicznych szkół artystycznych 115 ma uprawnienia szkół publicznych. W szkolnictwie niepublicznym pracuje blisko 1350 nauczycieli i kształci się 8200 uczniów.

Mimo wzrostu znaczenia szkolnictwa niepublicznego szkoły te wciąż nie stanowią prawdziwej konkurencji dla szkół publicznych, ponieważ edukacja niepubliczna wiąże się z odpłatnością. Utrwalona wysoka reputacja szkół publicznych, które mają wieloletnie doświadczenie, powoduje znaczącą dysproporcję jakości uczniów na korzyść szkół publicznych. Natomiast szkoły niepubliczne skazane są na przyjmowanie wszystkich chętnych, bez łatwej możliwości odrzucania nieodpowiednich kandydatów. Ponadto, ich dostęp do środków publicznych jest znacznie ograniczony.

Wyższe szkolnictwo artystyczne w Polsce obejmuje osiemnaście uczelni i pięć filii lub wydziałów zamiejscowych w jedenastu miastach Polski. Warszawa, Kraków i Łódź mają po trzy uczelnie, Wrocław – dwie i jedną filię, Gdańsk, Katowice i Poznań mają po dwie uczelnie, a Bydgoszcz – jedną. Dwie filie uczelni znajdują się w Białymstoku, jedna w Szczecinie, a jeden wydział zamiejscowy w Bytomiu. W sześciu województwach nie ma ani wyższych uczelni artystycznych, ani ich filii czy wydziałów zamiejscowych.

W roku akademickim 2007–2008 w uczelniach artystycznych kształciło się 14 404¹ (w tym 241 cudzoziemców). Ponad 65% tej liczby stanowili studenci studiów stacjonarnych (9288), niecałe 35% – studenci studiów niestacjonarnych (4875). Najwięcej osób, ponad połowa studentów (7149), studiowało w uczelniach plastycznych.

W 2008 roku absolwentami polskich uczelni artystycznych zostało 2250 osób.

¹ Dane na podstawie Małego rocznika statystycznego 2008 i stron internetowych MKiDN.

Większość kierunków studiów artystycznych w Polsce to studia dwustopniowe – licencjackie i magisterskie. Na części uczelni można podjąć też studia doktoranckie.

Decydujący wpływ na system szkolnictwa wyższego w Polsce, w tym szkolnictwa artystycznego, ma tak zwany system boloński. Od 1999 roku kraje członkowskie Unii Europejskiej oraz inne kraje uczestniczące w tym systemie podjęły działania zmierzające do stworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Podstawowe ustalenia miały na celu wypracowanie krajowych systemów oceny jakości kształcenia (w Polsce zajmuje się tym Państwowa Komisja Akredytacyjna), standaryzację systemu dyplomów, przyjęcie dwustopniowego systemu studiów (studia licencjackie i magisterskie uzupełniające w Polsce) oraz wprowadzenie systemu punktowego (ECTS). Rozstrzygnięcia te zostały zapisane w polskim systemie prawnym, w Prawie o szkolnictwie wyższym, ustawie z 27 lipca 2005 roku.

Wnioski i rekomendacje

Głównym wnioskiem wynikającym z analizy szkolnictwa artystycznego w Polsce jest przekonanie, że publiczne szkolnictwo artystyczne, pełniąc nadal swoją podstawową funkcję, to znaczy umożliwienie szybkiego i maksymalnego rozwoju największych talentów w różnych dziedzinach kultury wysokiej, powinno być obecnie traktowane także jako dziedzina aktywności państwa. Rozwój tej sfery powinien zwiększać konkurencyjność wielu obszarów polskiej gospodarki, a inwestycje przeznaczane na rozwój szkolnictwa artystycznego powinny być traktowane jako inwestycje przyczyniające się do rozwoju gospodarczego.

Do najważniejszych rekomendacji związanych ze sferą szkolnictwa artystycznego w Polsce należą:

1. opracowanie strategii rozwoju edukacji artystycznej i szkolnictwa artystycznego w Polsce;
2. doprowadzenie do upowszechnienia edukacji artystycznej w szkołach podstawowych poprzez wprowadzenie lekcji śpiewu i rysunku;
3. pozostawienie nadzoru nad całokształtem artystycznym ministrowi kultury i dziedzictwa narodowego;
4. weryfikacja standardów nauczania w uczelniach wyższych;
5. uzupełnienie programów nauczania w szkołach i uczelniach artystycznych o przedmioty informatyczne;
6. zatrudnienie w uczelniach artystycznych na stanowiskach pełnych profesorów wybitnych artystów o uznanym dorobku międzynarodowym nieposiadających odpowiednich stopni i tytułów naukowych;

7. zwiększenie finansowania szkolnictwa artystycznego i stworzenie w tym celu specjalnej instytucji na wzór Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, działającej niezależnie od administracji ministerialnej, ale podlegającej ministrowi;
8. wprowadzenie we wszystkich szkołach i uczelniach zatrudnienia w ramach kontraktów – coraz dłuższych dla najdłużej pracujących;
9. poszerzenie sieci publicznych szkół artystycznych w trzech województwach: świętokrzyskim, kujawsko-pomorskim i warmińsko-mazurskim – poprzez budowę internatów przy najlepszych szkołach średnich i zwiększanie dostępności szkół artystycznych dla osób utalentowanych, niezależnie od ich statusu majątkowego;
10. stworzenie jednolitego systemu stypendiów ministerialnych dla szczególnie uzdolnionych uczniów i studentów.

Podsumowując, należy podkreślić, że konieczne jest utrzymanie systemu studiów nieodpłatnych w przypadku studiów stacjonarnych w uczelniach artystycznych podlegających Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które są jedynym rozsądnym sposobem kształcenia osób najbardziej utalentowanych.

W przypadku wyższych uczelni powinno się także dążyć do:

1. wprowadzenia kontraktów dla nauczycieli akademickich;
2. usunięcia stopnia doktora habilitowanego oraz przyjęcia zasady, że stopień doktora i tytuł profesora uzyskuje się na podstawie oceny dorobku artystycznego przez zewnętrzną komisję z udziałem zagranicznych ekspertów;
3. realizacji tego samego programu na studiach niestacjonarnych co na studiach stacjonarnych oraz odpowiedniego wydłużania czasu trwania studiów niestacjonarnych.

Wreszcie, należałoby także wprowadzić rozwiązania prawne dotyczące szczególnie uzdolnionych uczniów szkół artystycznych – mogliby oni być zwolnieni z egzaminu maturalnego z matematyki (na przykład laureaci konkursów, przeglądów).